

Oldřich Bureš

OPERACE NA UDRŽENÍ MÍRU OSN

Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 199 stran.

Seznam česky psané literatury zabývající se bezpečnostní problematikou z politologického hlediska byl v loňském roce obohacen o titul „Operace na udržení míru OSN“ z pera Oldřicha Bureše. Ten se v dané oblasti výzkumu již výrazně vyprofiloval na mezinárodním poli, a lze proto uvítat, že souhrnná publikace v češtině představuje přehledné a přínosné shrnutí výsledků jeho bádání. V domácím kontextu lze ocenit i kapitolu o působení českých vojáků v operacích na udržení míru OSN (jejíž spoluautorkou je Lenka Dušková).

Kniha je rozdělena celkem do sedmi kapitol. V první Bureš konceptualizuje základní pojmy a přístupy, ve druhé se zaměřuje na charakteristiku základních principů operací na udržení míru OSN, ve třetí popisuje historii peacekeepingu OSN (rozděluje ji celkem do osmi fází), ve čtvrté se zabývá lekcemi získanými z praxe a návrhy reforem operací na udržení míru OSN (podnětné jsou zvláště lekce získané v Somálsku, ve Rwandě a ve Srebrenici), následuje pátá kapitola o teorii mezinárodního peacekeepingu, šestá kapitola analyzuje operace na udržení míru pomocí analytického konceptu rozdílu mezi schopnostmi a očekáváními a již zmíněná sedmá kapitola se zabývá českým podílem na uvedených operacích. Kniha je zakončena stručným závěrem.

Burešova kniha poskytuje čtenáři přehled o praktických i teoretických aspektech zkoumané problematiky. Je doplněna řadou schémat, tabulek a vysvětlujících boxů, což zvyšuje její přehlednost. Někteří autoři při prezentaci problematiky peacekeepingu využívají nejen tabulkové zpracování jako Bureš,

ale i grafy. Zmínit lze např. kapitolu International Peacekeeping: The UN versus regional organizations od Petra Wallensteena a Birger Heldtové z knihy Peace and Conflict 2008, jejímiž editory jsou J. Joseph Hewitt, Jonathan Wilkenfeld a Ted Robert Gurr.

Bureš se v úvodu sice hlásí k určitému (i když přímo nedefinovanému) hodnotovému názoru na peacekeepingové operace (str. 10), nicméně v rámci svého výzkumu postupuje objektivně a nesnaží se (jak ostatně sám uvedl) ani o zarputilou obhajobu, ani o zdrcující kritiku mírotvorných operací OSN (str. 10).

Bureš píše vědeckým a současně čtivým jazykem. Je zřejmé, že určitým problémem, na nějž musel při psaní narazit, byla vžitá anglická terminologie, která je leckdy obtížně přeložitelná do češtiny. I když Burešovi je anglický jazyk velmi blízký, zvládl češtinářské nástrahy z pohledu autora recenze (který je spíše zastáncem anglicismů v odborné terminologii) relativně dobře.

Z hlediska struktury díla je sporné, zda bylo vhodné kapitolu o teorii peacekeepingu dávat doprostřed knihy až za kapitoly o základních principech, historii, lekcích a návrzích reforem. Nicméně v kontextu autorova záměru nejenom představit problematiku uvedených operací OSN českému čtenáři, ale i „fundovaně přispět do probíhající diskuse o budoucí angažovanosti OSN při řešení konfliktů ve 21. století“ (str. 9–10) lze zvolené pořadí kapitol akceptovat. V závěru však Bureš mohl v základních rysech své inovující poznatky shrnout podrobněji, než jak na pouhých dvou stranách (171–172) učinil.

V zásadě lze konstatovat, že Bureš splnil cíle, které si v úvodu knihy předsevzal. Jeho představení historie, konceptů, teorie a soudobých problémů peacekeepingu vychází z reprezentativních zdrojů, alespoň pokud se týká anglicky psané literatury. Ta je však v dané oblasti dominantní, a proto nelze nezohlednění některých prací v němčině (jejich dílčí seznam může případný

zájemce nalézt např. na stránkách <http://www.forschungskreis-vereinte-nationen.de>) či francouzštině považovat za zásadní chybu.

Ohledně teoretického základu práce lze uvítat autorův přístup, v jehož rámci zohledňuje snahu řady výzkumníků vytvářet vlastní „teorii peacekeepingu“. Bureš přitom v zásadě odmítá makro- a mikroteoretické přístupy a hlásí se k teoriím středního dosahu (str. 132). I když o možnosti vzniku jakékoliv komplexní teorie v této oblasti lze zajisté dlouze diskutovat, je důležité, že v knize je obsažena vazba peacekeepingu i na další oblasti výzkumu (především řešení konfliktů, ale i širších teorií mezinárodních vztahů).

Z hlediska širě a komplexnosti teoretického základu práce je možné podotknout, že pro doplnění konceptualizace a teorie peacekeepingu by bylo jistě zajímavé podrobněji zpracovat i reflexi této problematiky v ještě obecněji zaměřených významných dílech bezpečnostních studií, mezinárodních vztahů a politikologie z poslední doby, nikoliv pouze v dílech specializovaných na tuto oblast. Je však třeba uznat, že pojetí a vhodné začlenění těchto údajů do knihy by bylo velmi náročné.

Využití analytického konceptu rozdílu mezi schopnostmi a očekáváními v práci lze označit za vhodný přístup, nicméně v prezentované podobě je samotný koncept příliš vázán na výzkum OSN. Autor mohl prezentovat koncept i v obecné rovině. Mohl se vyjádřit i k metodologii práce anebo třeba i obecněji k tomu, jaké metody při výzkumu peacekeepingu OSN využívají hlavní světoví experti v této oblasti.

Z praktického hlediska je podstatné, že Bureš neopomíjí žádné zásadní diskuse o smyslu a budoucnosti peacekeepingu jako takového. Jedná se jak o výraznější zajištění peacekeepingu regionálními bezpečnostními organizacemi, popřípadě i soukromými bezpečnostními firmami. Souhrnně Bureš hovoří o outsourcingu některých funkcí, či dokonce celých operací. Obě problematiky však

nelze pojímat zcela totožně, protože peacekeeping regionálních organizací je již uznávanou realitou, zatímco výraznější privatizace peacekeepingu je stále spíše problémem budoucnosti.

V hodnocení obou těchto přístupů se projevuje autorův kladný postoj či „víra“ v OSN, když na str. 171–172 uvádí: „Outsourcing sice nelze vzhledem k dlouhodobě omezeným schopnostem OSN apriorně odmítat, je však třeba mít na paměti, že se jedná pouze o druhé nejlepší řešení. Při absenci jasně stanovených pravidel navíc hrozí, že uspěchaný a masivní outsourcing současnou mezeru mezi schopnostmi a očekáváními OSN v oblasti řešení konfliktů nejen nezacelí, nýbrž ji ještě více rozšíří.“

Bureš splnil i třetí stanovený cíl, jímž bylo zmapování působení českých vojáků v misích OSN od konce studené války do současnosti. Stalo se tak v sedmé kapitole, jejíž spoluautorkou je Lenka Dušková. Stručně mapují historii podílu příslušníků československé a později české armády na peacekeepingu OSN, zasazují toto působení do strategického bezpečnostního rámce, právního rámce, finančního rámce a kontextu přípravy a výcviku.

Uskutečněno je i hodnocení výše uvedené účasti z hlediska přínosu pro Českou republiku a rovněž hodnocení ze zahraničí. Cenná je i analýza slabin české účasti v peacekeepingových misích, nicméně tato důležitá kapitola by si zasloužila větší systematičnost a jisté stanovení hierarchie problémů (strategické problémy, právní problémy, individuální problémy vojáků apod.).

Ocenit je třeba výzvu k dalšímu výzkumu působení českých vojáků v operacích na udržení míru OSN na str. 170. Autoři konstatují, že při svých hodnoceních se nemohli opírat o původní záznamy a zprávy z jednotlivých operací. Tento problém by mohl být do budoucna odstraněn vstřícností státních úřadů. Stejně tak by bylo přínosné uskutečnit i širší výzkum mezi respondenty, kteří se uvede-

ných operací zúčastnili či se jich hodlají zúčastnit. Inovujících přístupů a oblastí výzkumu se však dá najít celá řada. Burešova kniha sama k tomu poskytuje inspiraci.

Obecně lze novou knihu Oldřicha Bureše v českém politologickém prostředí uvítat a lze ji doporučit všem zájemcům o danou tematiku z civilního i vojenského prostředí. Kniha může sloužit jako vhodná učebnice ve specializovaných i širěji zaměřených vysokoškolských předmětech i různých vzdělávacích kursech v bezpečnostní oblasti. Je vhodným čtením pro studenty a odborníky z akademické sféry i pro experty, kteří přicházejí s operacemi na udržení míru OSN do styku v politické, administrativní, vojenské či mediální praxi.

Miroslav Mareš

Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity

Michael Hartmann

ELITEN UND MACHT IN EUROPA. EIN INTERNATIONALER VERGLEICH

Frankfurt/Main: Campus Verlag, 2007.
268 stran.

Michael Hartmann je profesorem sociologie na univerzitě v Darmstadtu. Mezi priority jeho vědeckého výzkumu patří již několik dekád výzkum elit. Kniha *Eliten und Macht in Europa. Ein internationaler Vergleich* je autorovou poslední publikací v německém jazyce. Cílem knihy je poskytnout analýzu vztahu mezi elitami a mocí v evropském kontextu. Autor nabízí čtenáři netradičně podrobný vhled do problematiky etablování, vývoje a funkce elit. Chápe elity především ve smyslu politických a ekonomických autorit majících zásadní vliv na podobu a vývoj evropských společností. Autor se nespokouje

je pouze s deskripcí elitářství v jednotlivých evropských zemích (nejedná se pouze o členské státy Evropské unie), ale elity zasazuje do rámce mocenských vztahů tak, jak se na evropském kontinentě vyvíjely ve druhé polovině 20. století. Publikaci tvoří sedm kapitol, které se řídí dle časové osy.

V úvodu knihy (první kapitola) autor vymezuje předmět a metodu výzkumu a také základní kategorie, se kterými bude v textu pracovat. Autor primárně objasňuje kategorie: bohatství – chudoba – elity – moc. V případě vztahu elit a moci vychází Hartmann ze dvou premis, politické a hospodářské. Hartmann se domnívá, že hospodářské elity disponují velmi často politickou mocí nebo vlivem na ty, kteří mocí disponují. Jako příklad autor uvádí propojení britských a německých odborových svazů s Labour Party či SPD (s. 20). Na nejkompexnější analýzu vztahu elity – moc se autor zaměřil u trojice západoevropských zemí, se kterými pracuje již velmi dlouho. Jsou jimi Německo, Francie a Velká Británie. Z postsocialistických zemí je největší pozornost věnována České republice, Polsku a Maďarsku. Hartmannova metoda výzkumu je založena na komparaci a analýze rozsáhlého spektra kvantitativních sociologických dat, která mají stanovit, na jaké bázi je vztah elit a moci založen.

Ve druhé kapitole se autor zaměřuje na formování elit v období po druhé světové válce a v 50. letech 20. století. Hartmann vychází z Evropy rozdělené na vítěze (Velká Británie, Francie) a poražené (Německo, Itálie). Zatím co se ve Velké Británii předně zaměřuje na personální obsazení prvních poválečných kabinetů, ve Francii řeší problematiku kolaborace vysokých představitelů státu s nacismem (případ Maurice Papon, s. 39) a také způsoby rekrutace politických elit IV. a počínající V. francouzské republiky. V případě poválečného Německa dochází autor k zajímavému závěru. Pomalý proces restaurace politických elit po letech vlády nacionálního socialismu zbrzdil nástup vyšších